

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

2 Nunquid idem sit medium distributiu[m] ac commutatiuæ iustitiæ, an
no[n].

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

dicta sunt, satis responsum est. Haud. n. differentia hæc colligitur, vel ex parte subiecti vel ex parte numeris, sed illam persequamur, tum ex ordine diuerso vt dictum est, tum ex diuersa ratione debiti, quia commutativa reddit id quod est simpliciter debitum, distributiva vero id quod est quodam modo debitum. Ad tertium argumentum respondetur, bifariam contemplari posse iustitiam vindicativam, vno videlicet modo quatenus ad publicam iustitiam pertinet quæ ciues ordinat in bonum commune. Et hac ratione actus est a commutativa iustitia elicitus, imperator autem a iustitia legali, quæ est in principe e usque ministris, ut ex. n. non raturum a culante reo, verum ex proprio (vt aiunt) officio ob tranquillitatem reipublice crimina vlticiscitur. Animo autem esse hoc munus iustitiæ commutativa, propterea quod nulla sit ibi bonorum distributio, nec proprie malorum, quia mala non sunt deposita, vt distribuatur, sed sit vindicatio ad aequalitatem sceleris, infligendo supplicium, quæ quidem forma est commutativa iustitiæ, vt confessim videbimus, licet hanc debeant imaginem distributiva, quod nequiores acrius puniuntur. Imperator autem a iustitia legali, cuius est per leges & beneficiorum collationem, penarumque inflictionem reipublicam administrare, & particularibus virtutibus in hunc finem imperando vt. si autem vindicatio consideretur respectu particularis personæ ad tollendum eius nocuum mentum qualiter vindicativa non solum est in principe, sed & in particulari ciue iniuria affecto, cui licitum est more & ordine vindictam petere, non vt malum pro malo reddat, sed vt repositio sibi fiat, quamquam illam, nisi per publicam potestatem exequi nequeat, tunc vindicatio non est iustitiæ actus, sed specialis per se virtutis, quæ ad commutativam iustitiam reducit. Doctrina est S. Tho. 2. 2. q. 108. artic. 1. Sed interrogas, cur vindicativa ob commune bonum commutativa est iustitia, siue in principe siue in ciue, illa autem vindicatio quæ ad bonum particularis personæ refertur, sit specialis virtus? Respondetur, quod reipublica per ultionem a qualem crimini, & reddit malefactori quodammodo equale & suum recuperat honorem, quæ vera est iustitiæ commutatio. Quando vero persona particularis vindicatur, ni-

hil pro amisso honore vel fama recipit, sed alter patitur sicut & ipse fuerat percipiens, ideoque non attingit metas iustitiæ commutativa, sicut attingit, cum virtute restitutionis refarciatur eis honor, vel eius loco rependitur vel alius favor vel pecunia. Vnde S. J. hom. comparat hanc virtutem alteri speciali gratiarum actionis pro beneficio susceptio. Illa namque neque simpliciter liberalitas est, quia aliqua illic subest imago debiti, neque vero simpliciter iustitia, quia non est debitum legale, sed morale ob idque, est virtus specialis quæ iustitiæ adhaeret. Est hic demum principibus adnotandum circa distributivam iustitiæ quod cum sit virtus inter duo extrema, vt inque coarctatur. Quare neque tantum finit bonorum effusionem, vt publicum ararium, quod quam maxime necessariū est exhauriatur, neque vero permittit principem ea esse parcitate in bonis distribuendis, vt nullum habeat apud ciues gratiam, quibus necesse est sapissime indigere. At vero hoc cum primis cauendum vbi que esset, ne publica tributa & vectigalia quæ in publicos usus statuta sunt & populo decreta, abalienarentur. Inde namque tum reipublica grauius periclitatur, tum etiam & miser populus molestissime aggrauatur & premittitur, quippe cum illud in causa sit, vt tributa in dies auctiora exigantur. Sed hoc in fine quæstionis sequentis latius.

ARTICVLVS II.

Vtrum idem si medium distributiva ac commutativa Iustitia.

Sequitur hoc secundo articulo de medio investigando harum virtutum, vtum videlicet eodem modo in vtraque accipiat? Est enim argumentū a parte affirmativa, quod cum moralium virtutum medium secundum actionem inter duo extrema limitetur, vt in fortitudine & prudentia cernitur, & iustitia sit earum potissima, conseqens esse videtur, & ipsum eodē pacto in omni iustitia designari. Mox cū vtraque tam distributiva quam commutativa sit particularis iustitia, vt pote quæ ad particulares personas refertur ac terminatur, apparet medium in vtraque sumi secū-

Primū argum.

Arg. 2.

Q. 3. dum

SOTO
iure
S. J. 2. 2. q. 108.
Dicitur
15

Arg. 3.

dum equalitatem rei ad rem, puta in distributiva meriti ad premium, & in commutativa rei que redditur ad eam, que recepta fuit. Tertio denique arguitur. Distribuire communia bona, idem esse videtur officium, quod colatis beneficijs compensare obsequia, & feruitia que ciues in republicam impendant, hoc autem iustitiae commutativae munus est, ut eodem loco 2. 2. q. 108. astruit Divus Doctor: eo quod fieri debent secundum equalitatem rei ad rem, sicuti & suppliciorum inflictio, licet utrunque per imperium fiat iustitiae legalis, ergo nihil refert, quo differat iustitia distributiva a commutativa. Contraria est Aristot. sententia, eodem loco constituentis medium in distributiva secundum proportionem Geometricam & in commutativa secundum Arithmetica.

Aristo.

Prima conclusio.

Aristo. Rô conclusiois.

Postrema conclusio.

Ad quaestionem hanc respondetur duabus conclusionibus. Prior est: Vtriusque iustitiae tam distributivae quam commutativae medium secundum equalitatem, quae in rebus exterioribus fit, constituitur. Conclusio est Arist. 5. Ethic. c. 3. & 4. Hanc enim differentiam quae in huius libri inter reliquas morales virtutes & iustitiam secundum earum naturam meditatumus, quod cum reliquae mores componant hominis in ordine ad seipsum, iustitia vero in ordine ad alium, medium aliarum virtutum inveniatur inter duas extremas affectiones, quas virtus moderat, & rectificat. Ut fornicatio inter timores & audacias, & temperantia inter exorbitantes concupiscentias & tristitias, quae de absentia delectabilium tactus oboriuntur. Iustitia vero, quia in voluntate residet, ubi nullae sunt passiones, non earum moderatrix, sed solum illi incumbit medium ponere in rebus quae alijs debentur. Etenim licet quandoque cupiditas & avaritia impedimento sint officijs iustitiae, non tamen ad ipsam pertinet illam avaritiam reprimere, sed ad liberalitatem, quae circa tales vertatur affectiones. Posterior conclusio est eundem Arist. eodem loco: Aequalitas, quae medium est iustitiae distributivae, non est eiusdem prorsus rationis atque in commutativa, immo in distributiva est Geometrica, & in commutativa Arithmetica. Aequalitas enim Arithmetica sumitur secundum excessum equalitatem numerorum, sumiturque minimum in tribus terminis quorum tamen medius bis resumitur. Habet siqui-

dem respectum duplicem, Qualis enim est proportio Arithmetica duorum ad quatuor, talis ex quatuor ad sex, quoniam excessus sunt pares, licet maior sit proportio Geometrica quatuor ad duo, quae sex ad quatuor, nam illa est dupla, haec vero sesquialtera. Et dicitur proportio Arithmetica quia est inter numeros tanquam inter proximos propriosque terminos, nam *apud duos* numerus est, licet sit pariter inter continuas qualitates. Aequalitas autem Geometrica audivitur per aequalitatem proportionum, ut proportio quae est inter octo, & quatuor, equalis est illi quae existit inter quatuor, & duo, quia utraque est dupla, tamen si excessus sint in equales. At quoniam medius terminus bis sumitur, ait Arist. hanc proportionum habitudinem consistere minimum in quatuor terminis, ut qualis sit proportio a, ad b, talis sit e, ad d. Nam Arithmetica proportio inter tantum duo fit, ut inter unum & duo, licet proportionalitas, hoc est, proportionum aequalitas (ut dictum est) tres postulet. Unde in commutativis per rerum duarum aequalitatem equatur duae personae Patet ergo conclusio hoc pacto. Vbi princeps deceverit decem talenta civibus distribuere, debet in tot partes illa partiri, quot sunt ciues, tali tamen ratione, ut qualis sit proportio meritorum Petri ad merita Pauli, talis sit & proportio praemij illius ad premium huius. Si enim merita Petri sunt ut sex, & Pauli ut tria, quae est dupla proportio, & conferri Paulo praemium ut duo, debetur tunc, Praemium duplum scilicet, ut quatuor. Nam tunc fiet, ut qualis sit proportio meriti Petri ad suum praemium, pura sublequi altera talis sit quoque meriti Pauli ad suum praemium a permixta proportio. Videlicet, si a, se habet ad b, sicut e, ad d, tunc sicut a, se habet ad c, se habebit & b, ad d, haec a, & b esse merita c, vero & d, praemia. Et hoc est invenire medium geometricum. Sed quis cur non statuimus talia exempla, ut praemium esset aequale merito? Respondemus hoc nos consulto fecisse quoniam accidentarium est iustitiae distributivae, & quod aliter impertinens, ut praemium sit merito aequale, aliter hac ratione non differret a commutativa. Enimvero non semper equalis bonorum summa distribuitur civibus, etiam si semper haberent paria merita, quoniam in republica humana quandoque in bonis plus quam

Sua de
conclu

doque

doque minus habet. Nunc enim verbi gratia, distribuit triginta talenta quam ab hoste prædam eripuit, alio tempore viginti, atque alio decem. Et ideo non potest semper illi obuenire æquale præmium suo merito. Atquidem competitur in publicis fructibus, qui nunc benignius, nunc vero malignius proueniunt. Et in lege Agraria de diuidendis agris. Quocirca non debet haberi respectus nisi ad geometricam æqualitatem. At vero in distributione diuino: unum bonorum quæ a Christo in d'ie iudicij futura est, quia infinita illa sūt, & quæ exhausti nequeunt distributio fiet, non solum secundum proportionem geometricam, vt quo quisque longius antecellit alteri meritis, excedat & præmio, verum etiã secundum arithmeticam, vt quisque tantum recipiat in præmio quantum habuit in meritis, quæ ex diuina gratia processerunt. Ecce de distributua iustitia. In commutatiua vero alia est habenda ratio, nempe vt sit æqualitas inter rem acceptam & eam quæ redditur. Verbi gratia antequam duo mercatores societatem inirent, vterque habebat quinque. Petrus vero per contractum aut mutuo aut quomodocumque dedit Paulo vnum, habet ergo tunc Paulus duo plura quam Petrus, itaq. est proportio arithmetica, puta quatuor quæ habet Petrus, ad quinque quæ ambo habent, & quinque ad sex, quæ modo habet Paulus, quorum medium est quinque est ergo faciendū per commutatiuam iustitiam taliter restitutio, vt Paulus quoque reddat Petro vnum, quæ ratione ambo sident in medio, nulla, personarum qualitate aut conditione exiimata. Enimvero siue inter magnam & plebeium, siue inter probum virum & reprobum, siue inter amicos, siue inter inimicos contractus & conuenta more & lege celebrentur, nihil subinde commutatiuæ iustitiæ variatur. Hac præmissa declaratione probatur conclusio. Medium iustitiæ, cuius munus est, debitum cuique suum reddere, attendendum est & perpendendum per formalem rationem debiti, a qua virtus speciem fortitur, rationem vero debiti distributiua, & commutatiua variata esse monstratum est, ergo secundum illam variatam variatur & medium. Varietas autem hæc est, quod id quod debetur in distributiua, non debetur, quia proprium possessum fuit a ciue, sed quia pars

ille est reipublicæ, & quod est totius, quodammodo est partis, ergo quo quisque principalior est pars, eadem proportionem plus debet bonorum recipere. Exemplum nobis natura perhibuit in stomacho, qui commune est corporis membrum, hand enim idem alimentum subministrat pedibus, quod oculis, neque idem iecori, quod spleni, sed vni cuique pro sua natura & dignitate. Debitum autem in commutatiua inde exurgit, quod res fuit possessio alterius, ergo nullo habito merito personarum respectu, debet vnicuique tantum referri quantum ipse contulerat. Quod si contra sic arguas. In commutatiua iustitia perinde atq. in distributiua pensatur non nunquam personarum conditio, & dignitas. Nam sicuti qui alapa percussit principem, maiori per vindictuam iustitiam supplicio plectitur, quam si percussit popularem, vt Arist. quoq. adnotatur 5. Eth. cap. 5. ita dum per restitutionem compensatio fit, plus debet qui honestum ciuem & nobilem cecidit, quam qui simili plaga plebeium lederet, ergo hac parte non differunt istæ iustitiæ. Respondetur qualitatem personæ in vtraque iustitia perspicui, at tamen in distributiua per se, vt scilicet per augmentum personæ augeatur proportio ad alium, cumulationis nanque meriti est inuito ingenio eomitas & humilitas, quæ in homine inferioris fortis, sed tamen in iustitia commutatiua duntaxat attenditur persona quatenus inde augeatur quantitas iniuriæ, quæ ad æqualitatem referenda est. Per hæc ergo superiorum argumentorum solutio clarescit. Ad primum enim priori conclusione responsum est, secundum differentiam iustitiæ a reliquis virtutibus. Et pariter secundum solutum est conclusionem posteriori. Concedimus enim vtriusque iustitiæ medium consistit secundum æqualitatem in rebus quæ inter duas personas vel plures componitur, diuersimode tamen, quia medium in distributiua attenditur secundum æqualitatem inter duas proportionales scilicet meritorum inter inuicem, & pariter præmiorum, commutatiua vero secundum æqualitatem res acceptam & redditam. Ad tertium autem respondetur, quod beneficiorum collatio non fit nisi pro receptis obsequijs, & laboribus, ob idque habet quandam mercedis rationem, atque adeo commutatiuæ iustitiæ munus est, vt cum quis strenue egit in bello

Argu.

Aristot.

Ratio.

Ad primum arg. Ad secundum arg.

Ad tertium arg.

Q. 4 bello

NOTO
IURE
LEGIBUS
DIE
15

bello seu egregium consilium principi dedit, vel invidias coniurationesve detegit. Is namque etiam si nullum talibus constitutum esset stipendium, dignus est cui iusta beneficio pro obsequio conferantur.

Tertium
argum.

Distributio vero bonorum communium non est compensatio, sed nuda attributio eorum, quae totius corporis sunt ad partes. Quapropter partium merita non eodem pacto in omnibus rebus publicis estimantur. Vt Arist. loco citato meminit, Nam ubi res publica per Democratiam, id est per populi potestatem gubernatur, nulla alia merita libantur, quam libertas, ut scilicet quia omnes aequa libertate fruuntur, a qua suscipiant. Nisi forsitan libertinis, qui mancipia erant, minus, illis autem qui ingenuitate clariores sunt, plus obtingat. Sed in Oligocrazia, hoc est paucorum potentia, secundum diuitiarum quantitatem fit aestimatio, ut quo quisque plus habeat, eo plus recipiat, quae iniquissima est omnium distributio. At vero in Aristocrazia, hoc est, optimorum potentia, usus distributionis est secundum virtutum merita. Et talis debet in regno perspicui, quod rex optimus regit. Nam cum honos aliat artes, nullum inter mortales valentius est virtutum incitamentum & fomentum, quam cuique pro meritis honores deferre. Etenim qui solo virtutis amore, futurum inspectantes seculum, ad officia acceduntur, impendio quam rarissimi sunt. Ob idque Cato admonere Patres Consilios suos consueverat, ut bene consularent, quibus virtutibus praemia ponerent, quoniam non alias poterat inuentus persequi quam quibus possent statos sibi honores assequi.

ARTICVLVS III.

Utrum eadem sit in materia distributio, & commutatio iustitia.

DE materia autem harum specierum eadem sit utriusque iustitia, quae in hac tantum species specialissimas diuiditur? Apparet enim primum esse eandem in materiam, alias essent vique ad eo virtutes ipsae diuersae, ut non continerentur sub vna cardi-

nali virtute iustitiae, diuersitas enim materiae temperantiae, & fortitudinis, constituit duas per se virtutes cardinales, consequens autem est falsum & contra Aristot. sententiam atque omnium quatuor duntaxat discernentium cardinales virtutes. Mox arguitur contra id, quod questio latenter etiam interrogat. Iustitia commutativa diuiditur in species multas, ergo istae non sunt specialissimae atque aequae. Antecedens patet. Aristoteles connumerat diuersas materias, quin vero formas commutativae iustitiae, altera quippe est commutatio voluntaria, atque altera involuntariam per vim, & involuntariam per fraudem, non ergo utraque specialissima species est. In contrarium est Aristot. eo loco ubi ait distributivam distributiones dirigere, commutativam vero commutationes, cuius tamen commutativae nullas distinguit species.

Questio duas habet particulas, ad quas perinde duabus operae pretium est conclusionibus respondere. Prior sit haec: Materiae remotae appellanti, eadem est virtusque iustitiae, proxima vero diuersa. Prior pars sic ostenditur. Materiae remotae harum virtutum sunt tam personae inter quas, quam res in quibus sic distributio & commutatio, haec autem eadem, sunt, sit enim tam distributio, quam commutatio exteriorum, rerum, nempe frumenti, vini, olei, & pecuniae inter eosdem ciues. Posteriori tamen conclusionis membrum est euiliquidum. Materia liquidem proxima est, rerum usus, & constat distributivam iustitiam dirigere usum illum, qui est res ad iudicare ciuibus ratione debita, non quod proprium erat singulorum, sed quod erat totius rei publicae, ad quam (ut diximus) functionem alia ratio exigitur, aliaque existit difficultas, quam in commutativa. Facultas autem commutativae est usum rerum moderari in reddendis debitis singulorum peculiaribus. Vnde patens fit ad primum argumentum responsio. haec namque vltimae diuersitas, cum diuersitate specierum virtutis constituitur, non tamen tantum quo minus ambae continentur sub specie iustitiae particularis, quae in rebus versatur extrinsecis, earumque, vltibus circa particulares personas. Secus autem de temperantia & fortitudine, quippe quarum altera versatur circa rationis delectationes, eorum sensibilibus, quae